

Sygn. akt II CSK 469/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 19 lutego 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Iwona Koper

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M.M.

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości B.M.

oraz G.S.

o ustalenie nieważności umowy

ewentualnie ustalenie nieważności umowy i ustalenie istnienia prawa,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 19 lutego 2009 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 7 lutego 2008 r., sygn. akt [...],

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz
pozwanego kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 16 lipca 2007 r. oddalił powództwo wytoczone przez M.M. przeciwko syndykowi masy upadłości B.M. i G.S. o ustalenie nieważności umowy sprzedaży spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, zawartej między pozwanymi w dniu 12 lutego 2007 r. oraz zgłoszone jako ewentualne powództwo o ustalenie nieważności sprzedaży udziału w tym lokalu w wysokości $\frac{1}{2}$ należącego do B.M. i ustalenie, że powodowi przysługuje udział w wysokości $\frac{1}{2}$ w własności spółdzielczego prawa do lokalu, którego dotyczyła umowa zawarta przez pozwanych.

Rozstrzygnięcie to zapadło w oparciu o ustalenia faktyczne wskazujące, że Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z dnia 5 marca 2003 r. ogłosił upadłość B.M., z którą powód M.M. pozostawał w związku małżeńskim. W trakcie postępowania upadłościowego syndyk nabył do majątku dorobkowego B. i M.M. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego, położonego w S. przy ul. J. Małżeństwo B. i M.M. zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 7 lutego 2005 r. Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 1 marca 2005 r. Sąd Rejonowy w S. w postanowieniu z dnia 21 lutego 2006 r. wyraził zgodę na sprzedaż przez syndyka z wolnej ręki własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu położonego w S. przy ul. J. Umową z dnia 12 lutego 2007 r. syndyk sprzedał to prawo pozwanemu G.S. Sąd Okręgowy uznał, że gdyby podzielić stanowisko powoda, że na skutek orzeczenia rozwodu jego udział w majątku wspólnym „wyszedł” z masy upadłości, to skutkiem tego byłaby bezskuteczność umowy zawartej przez syndyka, a nie jej nieważność. Sąd pierwszej instancji ostatecznie nie podzielił jednak tej oceny i podkreślił, że stosownie do treści art. 53 prawa upadłościowego w razie upadłości jednego z małżonków, między którymi była ustanowiona wspólność majątkowa lub wspólność dorobku, majątek wspólny należy do masy upadłości. Z chwilą orzeczenia rozwodu majątek wspólny byłych małżonków nie traci tego przymiotu, a jedynie wspólność łączna przekształca się we współwłasność w częściach ułamkowych. Zgodnie z art. 20 § 1 prawa upadłościowego upadły traci z mocy prawa zarząd majątkiem należącym do masy upadłości. Zarząd tym majątkiem należy do syndyka. Powód nie doprowadził do

wyłączenia jego udziału w majątku wspólnym z masy upadłości. W tej sytuacji syndyk był uprawniony do sprzedaży spółdzielczego prawa do lokalu należącego do masy upadłości. Syndyk zbył całość tego prawa i z tego względu nie miał zastosowania art. 17.2 ust. 6 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, na który powód wskazał podnosząc twierdzenie o nieważności umowy. Sąd Okręgowy wskazał nadto, że w wypadku uznania zasadności twierdzeń powoda o nieważności umowy sprzedaży spółdzielczego prawa do lokalu, należałoby stwierdzić brak interesu prawnego po stronie powoda w domaganiu się ustalenia jej nieważności, w rozumieniu art. 189 k.p.c., skoro powodowi przysługiwałoby dalej idące roszczenie oparte o art. 28 § 3 prawa upadłościowego. Przemawiało to za oddaleniem powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 7 lutego 2008 r. oddalił apelację powoda, dzieląc ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sadu pierwszej instancji.

Skarga kasacyjna powoda została oparta o podstawę naruszenia prawa materialnego. Zarzucono w niej naruszenie art. 53 § 1 i § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe, art. 42 k.r.o., art. 17.2 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych oraz art. 189 k.p.c. i art. 28 § 3 prawa upadłościowego na skutek błędnej wykładni tych przepisów. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota sporu w rozstrzyganej sprawie dotyczy skutków ustania wspólności ustawowej małżeńskiej w trakcie postępowania upadłościowego, w którym do masy upadłości należy majątek wspólny małżonków. Nie budzi wątpliwości, że z mocy art. 53 Prawa upadłościowego, którego przepisy miały zastosowanie w sprawie, do masy upadłości wszedł majątek wspólny B. i M.M., na skutek ogłoszenia upadłości B.M. W ocenie powoda w następstwie ustania wspólności ustawowej, w wyniku orzeczenia rozwodu, udział powoda w majątku wspólnym „wyszedł” z masy upadłości, a w konsekwencji masa upadłości obejmowała jedynie udział B.M. w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu wynoszący $\frac{1}{2}$, zaś syndyk nie był

uprawniony do zbycia udziału powoda w tym prawie. Prezentując to stanowisko powód odwołał się do poglądów w literaturze wskazujących na tego rodzaju skutek ustania wspólności ustawowej małżeńskiej w toku postępowania upadłościowego. Oceny tej nie można podzielić, gdyż nie znajdują one oparcia normatywnego. Skutki orzeczenia rozwodu dla stosunków majątkowych między małżonkami reguluje art. 42 k.r.o., który w brzmieniu obowiązującym w dacie orzeczenia rozwodu małżeństwa powoda stanowił, że od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych. W świetle tego przepisu orzeczenie rozwodu nie powodowało podziału majątku wspólnego z mocy prawa. Nie można zatem przyjąć, że na skutek orzeczenia rozwodu powodowi przypadł udział w spółdzielczym prawie do lokalu i to w wysokości $\frac{1}{2}$, skoro udział w majątku wspólnym małżonków nie musi być równy (art. 43 § 2 k.r.o.). Wymaga też uwzględnienia szczególnej regulacji dotyczącej zarządu majątkiem wspólnym wchodzącym do masy upadłości i stanu masy upadłości w toku postępowania upadłościowego. Z przepisów prawa upadłościowego wynika wprost, że upadły traci zarząd nad swoim majątkiem, a jego wykonywanie należy do syndyka. W literaturze i orzecznictwie prezentowane jest stanowisko, że w wyniku ogłoszenia upadłości jednego z małżonków zarząd nad majątkiem wspólnym traci również małżonek upadłego (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 października 1995 r., II CRN 122/95, OSNC 1995 Nr 12, poz. 186). Konstrukcja przepisów Prawa upadłościowego, które określały skład masy upadłości (art. 20, 53) oraz możliwość domagania się wyłączenia określonych składników z masy upadłości (art. 30) wskazuje, że mienie wchodzące do masy upadłości pozostawało składnikiem masy upadłości do czasu wyłączenia go z masy upadłości. W rozstrzyganej sprawie jest bezspornym, że powód po orzeczeniu rozwodu nie podjął żadnych czynności zmierzających do wyłączenia z masy upadłości należących do niego praw majątkowych. Działań takich nie podjął z urzędu również syndyk. W konsekwencji syndyk, jako zarządca masy upadłości był umocowany do zbycia w całości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu należącego do majątku wspólnego B. i M.M. Taką wykładnię art. 53 Prawa upadłościowego potwierdzają pośrednio zmiany wprowadzone w przepisach regulujących prawo upadłościowe. Na gruncie art. 124 ustawy z dnia 28 lutego 2003

r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) przewidziano, że po ogłoszeniu upadłości, która powoduje ustanie wspólności ustawowej z mocy prawa, majątek wspólny małżonków wchodzi do masy upadłości, wyłączony jest jego udział, a małżonek upadłego może jedynie dochodzić należności z tytułu udziału w majątku wspólnym, zgłaszając tę wierzytelność sędziemu komisarzowi. W świetle tej regulacji nie budzi wątpliwości, że samo ustanie wspólności ustawowej nie powoduje „wyjścia” udziału małżonka upadłego z masy upadłości.

Sąd Apelacyjny ocenił zatem zasadnie, że brak było podstaw do stwierdzenia nieważności umowy zarówno z uwagi na treść art. 42 k.r.o., którego wykładni dokonał prawidłowo, jak i treść art. 17.2 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, skoro przedmiotem sprzedaży nie był udział B.M. w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu. Z tego względu bezprzedmiotowe stało się właściwie rozważenie zarzutu skargi kasacyjnej dotyczącego oceny istnienia interesu prawnego w domaganiu się przez powoda ustalenia nieważności umowy. Niemniej należy przyznać rację skarżącemu, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku został niezasadnie wyrażony pogląd, że wynikające z art. 28 § 3 Prawa upadłościowego uprawnienie do domagania się wydania z masy upadłości świadczenia wzajemnego, uzyskanego w zamian za składnik majątku nie należący do masy upadłości, jest roszczeniem dalej idącym, niż żądanie ustalenia nieważności umowy dotyczącej jego sprzedaży, co decyduje o braku interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieważności takiej umowy. Naruszenie art. 189 k.p.c. z tej przyczyny nie miało jednak wpływu na treść rozstrzygnięcia, gdyż zaskarżone orzeczenie ostatecznie odpowiada prawu w sytuacji, gdy brak było podstaw do ustalenia nieważności umowy zawartej przez pozwanych.

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna była nieuzasadniona i podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 398²¹ k.p.c.

